

Naturvernforbundet
i Narvik

NVE- Konesjonsavdelingen
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Revisjon av vilkårene for reguleringen av Skjomenvassdragene.

Merknader fra Naturvernforbundet i Narvik

Bakgrunn.

Statskraftverkene fikk tillatelse i 1968 til å regulere vassdragene (elver og innsjøer) som drenerer til Skjomdalen og Sør-Skjomen i tidligere Ankenes kommune. Gjennom avgjørelse i Vattendomstolen og avtale med Svenske myndigheter ble det gitt mulighet for regulering av Langvatnet i Ballangen kommune og fraføring av naturlig vannføring til Forsvannet i Ballangen kommune. Kraftverket i Lappvik ble fullført i 1973, Båtsvatnet kraftverk i 1977 og Norddalen kraftverk i 1983. De tre kraftverkene har siden vært i kontinuerlig produksjon bare avbrutt av periodisk vedlikehold. Det erfarer at kraftverkene har hatt en gjennomsnittlig årlig produksjon på 1335 GWh til en gjennomsnittlig pris på 20 øre per kilowatt-time. Fratrullet årlig konsesjonskraft (180 GWh) til Narvik kommune kan dette utgjøre en årlig inntekt på ca. 200 millioner NOK. Anleggene er avskrevet og alle driftsutgifter er betalt, i tillegg til konsesjonsavgift til Narvik kommune og Ballangen kommune. På grunn av jevnlig og grundig vedlikehold av Skjomenanleggene fremstår de i dag som en pengemaskin hvor alle komponenter er i samme eller bedre tilstand enn da de ble bygget tidlig på 1970 tallet. Eneste forskjell er at anleggene i dag er nedbetalt og gjeldfrie.

I henhold til tillatelsen fra Kongen i statsråd skal vilkårene etter femti år revideres slik at de er i tråd med gjeldende lovverk, erfart kunnskap om ulemper for miljøet ved driften av anleggene og dagens miljøkrav. I tilfeller der miljøvirkningene er særdeles negative eller omfattende kan Kongen trekke hele tillatelsen tilbake. Vannressursene i Norge er fellesskapets eie og skal forvaltes til beste for naturen og kommende generasjoner.

Narvik kommune har på vegne av flere frivillige organisasjoner som representerer allmenne interesser i vassdragene fremmet krav om at vilkårene for Skjomenreguleringen bringes opp til et nivå som gjenspeiler dages miljøkrav basert på den kunnskapen vi har om reguleringens mange omfattende negative virkninger på landskap og naturmiljø. Kraftverkene i Skjomen kan fortsette å

produsere kraft de neste 50 år uten andre investeringer enn nødvendige utskiftninger av slitasjekomponenter.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vedtok i 2015 at det skal gjennomføres en vilkårsrevisjon og Statkraft AS ble bedt om å utforme et revisjonsdokument hvor forskjellige endringer av vilkårene skulle beskrives.

Revisjonsdokumentet fra Statkraft forelå i februar 2017 og de følgende merknader er vårt tilsvaret til dette.

1. **Vilkår om pålagt vannslipping til tørrlagte vassdrag og vassdrag med sterkt redusert vannføring.**

Det er i utgangspunktet skuffende at regulanten Statkraft AS, hvor aksjemajoriteten eies av fellesskapet, ikke selv foreslår hvordan og hvor mye vann som kan slippes fra de forskjellige reguleringene. Etter 50 års drift har Statkraft inngående kunnskap om hvordan driften av kraftverkene påvirker miljøet. Det er mange enkle tiltak som kunne gi store positive virkninger for friluftinteressene og naturmiljøet. Revisjonsdokumentet beskriver ikke miljøforbedrende tiltak som monner med et eneste ord. Kravene om minstevannføring avvises blank flere steder i teksten med henvisning til konsekvensene med stort produksjonstap og redusert regional forsyningsikkerhet. Til det siste er å bemerke at 420 kWh linjen fra Skjomen stort sett eksporterer kraft til Sverige og at regionen har et stort overskudd av elektrisk kraft. Dette vil forsterkes når vindkraftverkene i Sørfjord og Sortland blir fullført i 2020.

Naturvernforbundet mener at det i utgangspunktet kan slippes vann fra flere steder i reguleringsområdet. Det vil gi en god effekt for friluftsverdiene og naturverdiene i hele reguleringsområdet og i sum tilføre den anadrome delen av vassdraget en påkrevet økt vintervannsføring. Vi vil samtidig bemerke at det er ikke alt vann i nedslagsfeltet som er like egnet til å skape nytt liv i Skjoma. Vann fra Norddalen er generelt mer slamførende og kan dermed gi problemer lengre ned i vassdraget med nedslamming av gyteområder. Deler av nedbørsfeltet er mer brepåvirket og gir i perioder mye breslam. Vannslipp som ikke medfører tilslamming vil være fra Kjørrisdalen, Kobbvatnet, Rundtindvatn og Middagsvatn. Det er altså ønskelig med større vannslipp til Sjørdalselva enn til Norddalselva med hensyn til anadrom del av vassdraget.

Dam/inntak i Sealggajohka. Overføringen av Sealggajohka til Lossivann og kraftverket i Norddalen reduserer naturlig tilsig til Cunojavrrer som er et av de mest produktive fiskevannene i Skjomen med god bestand av røye og ørret. Vannet ligger ved en av de mest besøkte hyttene til Narvik og Omegn Turistforening. Redusert vannføring i vassdraget mellom inntaket i Sealggadalen og videre nedover Cunuvoopmi har gitt negative virkninger både for friluftslivet og fiskeinteressene. Et fast vannslipp på 1000 liter ville ikke gi dramatisk falltap siden vannet som får renne til Cunojavrrer likevel ender opp i overføringen til Ipto gjennom inntaket i Norddalen. Det er bare høydeforskjellen på 90 meter fra inntaket til Norddalen kraftverk som blir tapt. Effekttapet blir ca. 1 MW. Norddalen kraftverk har installert effekt på 7,5 MW. Produksjonstapet kan bli 5 GWh eller under 5 promille av totalproduksjon i Skjomen. Alternativt kan det legges lokk på 20% av

riståpningen, på den måten vil slippet bli dynamisk og etterligne de naturlige vannføringene i Sealggajohka og Cunojohka.

Dam/inntak i Norddalen. Det er ikke registrert vesentlige fiskeverdier i vassdraget nedenfor dammen i Norddalen. Derimot er det registrert redusert økologisk tilstand og landskapsverdi på grunn av den tørrlagt elva. Dalføret er vidt og vakkert med høye tinder, sidedaler og isbreer. De tørrlagte elveleiene til Norddalselva dominerer landskapsbildet. Vi foreslår et vannslipp på sommeren på 200-500 liter i sekundet og et vannslipp på vinteren på 100 liter i sekundet for å kompensere miljøverdiene. Denne minstevannføringen vil gi redusert produksjon ved Lappvik kraftverk og må regnes som tapt. For hovedelven Skjoma vil dette vannet være et meget viktig tilskudd. 100 liter i sekundet om vinteren er likevel ikke tilstrekkelig for å oppnå en god situasjon for gyteplassene i Skjoma. Men det er kanskje tilstrekkelig til å holde liv i bunnfauna og Fossekall i Norddalselva. Produksjonstapet av dette sommerslippet anslåes til 11,3 GWh og av vinterslippet 3,2 GWh.

Dam/inntak Båtsvatn. Naturvernforbundet foreslår at det ikke settes ikke krav til minstevannslipp fra Båtsvatn siden dette vil kreve kostbare tekniske løsninger for å få til. Det vil gi en større positiv effekt for landskapsverdien, fiskeinteressene og friluftinteressene at det pålegges restriksjoner i manøvreringen av Båtsvatnet. Det er i dag ingen krav til at vannstanden i magasinet skal vær på en bestemt nivå til en bestemt dato. Vi foreslår at vannstanden i Båtsvatnet skal være oppe på HRV minus 2 meter senest 1. august. De foreslåtte restriksjonen gir ingen falltap for regulanten.

Det skal samtidig påpekes at manglende vannføring i elva fra Båtsvatn til Kobbvatn har påført reindrifta store negative følger. Denne elva har i alle tider vært en naturlig og viktig grense mellom to samebyer. Detter er konsekvenser som reindrifta ikke er kompensert for.

Dam/inntak Kjørriisvatn. Reguleringen og overføringen av Kjørriisvatn har redusert vannføringen i til nedre Kjørriisvatn og videre nedover Kjørriiselva. Vi foreslår tapperrestriksjoner i Kjørriisvatnet slik at det har naturlig vannstand i perioden 1. juli til 30. september og dermed naturlig overløp til Nedre Kjørriisvatn. Dette vil gi et lite produksjonstap ved Båtsvatn kraftverk, men små økonomiske konsekvenser for regulanten. Vannet vil fanges opp av inntaket i Kjørriiskrysset og sendes videre til Lappvik kraftverk.

Inntak i Kjørriiselva. Det vil være enkelt å få til en teknisk løsning for et vannslipp til Sørrelva fra dette inntaket. Vi foreslår et slipp av 200 liter i sekundet i sommersesongen og 100 l/s på vinteren. Samme begrunnelse her som for vannslippet fra dam i Norddalen. Produksjonstapet for Statkraft for dette slippet anslåes til ca. 2,7 GWh pr år.

Dam/inntak Kobbvatn/Sørrelva. Det er av hensyn til anadrom strekning vi ønsker et slipp av 500 liter i sekundet fra Kobbvatnet i perioden 1. august til 1. mai. Dette er en enkel plass å ta vann fra og det er vann med lite innhold av slam. Dette slippet vil være det viktigste grepet for å øke vannføringen på anadrom strekning i vinterhalvåret. Vi foreslår 100 l/s gjennom sommersesongen frem til 1. august av hensyn til landskapet og økologisk tilstand i Sørrelva. Vannet som slippes fra Kobbvatnet vil ikke være mulig å utnytte i kraftproduksjonen og vil ende i Skjoma hvor dette slippet sammen med de andre mindre slippene vil være viktig for å beholde Skjoma som laksevassdrag. Kraft-tapet blir anslått til 9,4 GWh.

Dam Iptovatn. Det er ikke hensiktsmessig med pålagt minstevannføring fra Iptovatn.

Dam Kjårda. Det er ikke hensiktsmessig med pålagt minstevannføring fra Kjårda mot Sør-Skjomen.

Overføring fra Middagselva til Kjårda. Det er mulig å få til et vannslipp fra kanalen som er sprengt for å lede Middagselva til Kjårda. Vi foreslår et fast vannslipp til Kjårdadalen på 100 liter i sekundet hele året. Produksjonstapet blir anslått til 5,5 GWh.

Overføring fra Rundvatnet og bygging av nytt mikrokraftverk i Sørrelva. For å stoppe gjengroingen av Småvannene ved Lapphågen er det nødvendig å slippe tilbake den naturlige vannføringen som ble fjernet da Statkraft sprengte en kanal for å lede Rundtindelva til Iptovatnet. Hele vannføringen må slippes tilbake til de naturlige elveleiene og kanalen fylles igjen. For å redusere falltapet foreslår vi at det bygges et nytt mikrokraftverk ved Sørrelvkorset som utnytter fallet fra nytt inntak ved kote 520 nedenfor Småvatnene. Vannveien kan bygges som rør i dagen eller bores med 60 cm profilboremaskin. Dimensjonering av anlegget må tilpasses årlig avrenning fra nedbørsfeltet til Rundtindvatnet. Det kan bygges supplerende vannforsyning til kraftverket fra dammen i Iptovatnet. Hvor stort krafttapet blir med denne løsningen er usikkert, men teoretisk skal det ikke bli større enn 19 GWh

Konklusjon: Våre forslag til nytt manøvreringsreglement for Båtsvatnet og Kjørrisvatnet, sammen med våre forslag til minstevannføring fra utvalgte steder gir en samlet reduksjon i kraftproduksjonen ved Skjomenanleggene på 110 GWh eller knapt 9% av total årlig produksjon. Dette nekter vi å se som en alvorlig trussel mot forsyningsikkerhet og fremtidens krav til elektrisitetsproduksjon. Derimot vil disse 9 prosentene med redusert produksjon gi nytt liv i flere uttørkede elveleier, gi et levende og verdifullt landskap for alt liv og gi Skjoma mulighet til å overleve som gytested og oppvekstområde for laks og sjøørret. Et lite krafttap med en meget stor og betydningsfull miljøgevinst. Naturvernforbundet synes derfor en rimelig justering av vilkårene som medfører et tap på inntil 10% av inntektene ikke er et uforholdsmessig krav. Naturvernforbundet i Narvik finner det oppsiktsvekkende om Statkraft skal få en fornyet tillatelse til å produsere kraft uten endring i vilkårene.

Narvik 7.juni 2017

Baard Mikalsen (sign)

Geir Solmo (sign)

Nils Neteland (sign)